

Nr 461

av herr Fälldin m. fl.
om ökat anslag till Särskilda åtgärder på skolområdet.

Skolan är en social miljö där människors attityder och värderingar påverkas. Varje individ måste kunna känna trygghet och gemenskap i den miljö där den verkar. Situationen i skolorna visar att den långt ifrån alltid präglas av positiva mänskliga relationer. Såväl lärare och elever som föräldrar lämnar samstämmiga uppgifter om att skolmiljön på många håll inte är tillfredsställande. Detta problemkomplex tillhör SIA-utredningens centrala frågor.

Många elever är främmande för skolans värld och arbetsförhållanden. Den situation de befinner sig i avviker i stor utsträckning från miljön i hemmen. Många elever har svårt att fungera i gemenskap med kamrater och skolpersonal. Undervisningen motsvarar inte alltid elevernas kunskapsnivå. Dessa förhållanden har inneburit starkt ökade problem i skolorna.

Generellt kan hävdas att eleverna har svårare att finna sig till rätta i en stor skola än i en liten. I skolor där elever och lärare känner varandra blir gemenskapen större. Mobbingtendenserna blir där inte så stora. Undersökningar visar att elever i små skolor i allmänhet har en större hemkänsla i skolan och engagerar sig mer i verksamheten. Mindre enheter gör det dessutom lättare att anknyta skolmiljön till elevernas hemmiljö. Både det psykiska och fysiska avståndet till skolan blir därvid mindre.

Samhällsplaneringen innebär att många skolor får ett vikande elevunderlag. Befolkningen koncentreras till de större tätorterna i kommunerna. I vissa glesbygder blir främst den äldre befolkningen kvar. Bostadsbyggandet har inneburit en åldersmässig segregering i boendet, vilket innebär att även i de större tätorterna finns områden med starkt vikande antal skolpliktiga barn. Kontoriseringen av de större tätorternas centrala delar får samma effekt.

Nedläggning av skolor, med åtföljande förflyttning av eleverna till en främmande miljö, leder till en försämrad utbildningssituation för många barn. Detta måste förebyggas genom en decentralistisk samhällsplanering. Redan inför nästa höst kan emellertid många skolor komma att läggas ner om de inte får ett effektivt stöd.

Små skolenheter är betydelsefulla för att skolsystemet skall fungera tillfredsställande. Minst lika viktigt är att undervisningsgrupperna är så små att samarbetet och gemenskapen i klassrummen kan utvecklas i positiv riktning. Grundläggande för att principen om den sammanhållna klassen skall ge ett positivt resultat är att läraren har praktiska möjligheter att anpassa utbildningen efter varje elevs förutsättningar. Individualiseringen av undervisningen försvåras ju större undervisnings-

grupperna är.

Undervisningen måste i största möjliga utsträckning anpassas efter varje elevs förutsättningar. De elever som har svårt att hänga med i undervisningen söker ofta hävda sig i gruppen på annat sätt, t. ex. genom att uppträda störande. Elever som har det lätt för sig kan uppfatta lektionerna som meningslösa och tråkiga och av den anledningen inte nå de studieresultat de har förutsättningar för. I de stora undervisningsgrupperna, med kanske över 30 elever, har läraren små möjligheter att ge varje elev en relevant undervisning.

Invandrarbarnens situation i skolan är speciellt besvärlig. Det språkliga handikapp dessa elever har i förhållande till sina svenska kamrater kan inte uppvägas genom stödundervisningen. De skillnader i beteende som deras kulturmönster innebär leder till att de isoleras i skolan. De svenska eleverna har svårt att tillgodogöra sig den stimulans som kamrater med ett annat kulturmönster bör utgöra. Lärarna har små möjligheter att ägna dessa barn tillräcklig uppmärksamhet i de stora klasserna.

Nedläggning av skolor och förändringar i klassammansättningar leder till att kamratrelationer kan brytas eller utsättas för påfrestningar. Detta försvårar elevens möjlighet att finna sig till rätta i skolan. De sociala och utbildningsmässiga konsekvenserna av nedlagda skolor och sammanslagna eller splittrade klasser har hittills inte tillräckligt beaktats i skolplaneringen.

Skolstyrelsernas möjlighet att, tillsammans med elever, lärare och föräldrar, bemästra akuta problemsituationer måste bli större. Ett sådant ökat ekonomiskt utrymme måste skapas redan nu i avvaktan på ett slutgiltigt ställningstagande till SIA-utredningens och SSK-utredningens kommande förslag. Resurser måste ställas till skolstyrelsernas förfogande för att klasser med särskilda problem skall kunna delas, men också för att förhindra sammanslagningar av klasser. En sådan resurs måste också kunna disponeras så att nedläggningshotade skolor i största möjliga utsträckning kan bevaras.

1973 års höstriksdag anvisade 15 miljoner kronor över tilläggsstat för särskilda insatser i kommuner med stora problem i skolorna. Dessa medel skall utgå främst till storstadsområden och kommuner med många invandrarbarn. Centerpartiet begärde då att ytterligare 5 miljoner kronor skulle ställas till förfogande innevarande budgetår för att små undervisningsgrupper och skolor skall kunna bevaras. Genom att redan då besluta om en sådan ytterligare resurs skulle kommunerna inför höstterminen 1974 kunna planera med hänsynstagande till denna möjlighet. Riksdagen bör därför skyndsamt ta ställning för en ytterligare resurstilldelning till skolan.

I statsverkspropositionen fullföljer nu Kungl. Maj:t höstriksdagens beslut genom att föreslå att ytterligare 30 miljoner anvisas för särskilda insatser i grundskolan. Enligt vår mening måste under detta anslag ytterligare medel anvisas för förebyggande åtgärder i enlighet med ovan. För budgetåret 1973/74 bör därför anvisas 40 miljoner kr., i syfte att bl. a. skapa bättre förutsättningar för små undervisningsgrupper och för

bevarande av de små skolenheterna.

Denna ytterligare resurs bör fördelas mellan kommunerna för att förhindra att eleverna får långa avstånd till skolan, eller en ur trafiksynpunkt riskfylld skolväg. Vidare bör de utnyttjas för att små undervisningsgrupper inte skall slås samman i områden där elevernas skolsituation i olika avseenden kan vara påfrestande, och det är särskilt angeläget att undvika från elevernas synpunkt negativa förändringar.

Med hänvisning till ovanstående hemställer vi

att riksdagen till Särskilda åtgärder på skolområdet för budget-
året 1974/75 anvisar ett reservationsanslag av 40 miljoner
kronor.

Stockholm den 24 januari 1974

THORBJÖRN FÄLLDIN (c)

JOHANNES ANTONSSON (c)

KARIN SÖDER (c)

FRITZ BÖRJESSON (c)

i Glömminge

ANDERS DAHLGREN (c)

RUNE GUSTAVSSON (c)

i Alvesta

MAJ PEHRSSON (c)

ANNA-LISA NILSSON (c)

i Kristianstad

IVAN SVANSTRÖM (c)

BERTIL JONASSON (c)

THORSTEN LARSSON (c)

i Staffanstorp

CLAES ELMSTEDT (c)

LENNART MATTSSON (c)

i Lane-Herrestad

SONJA FREDGARDH (c)

TORSTEN BENGTSON (c)

i Jönköping